

9. Малімон Л. Я., Глова І. В. Психологічний аналіз когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів мотивації професійної діяльності державних службовців. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2015. №1. С. 96 – 110.
10. Сидор І. П. Державне регулювання цін на продовольчі товари: вітчизняна практика та необхідність її удосконалення. *Галицький економічний вісник*. 2012. Випуск 1 (34). С. 25-30.
11. Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. Психологія управління: підручник. 3-тє вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 664 с.

Сидорчук Анатолій Андрійович
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету
Колодій Ірина Олегівна
студентка групи ФМ-12
Тернопільського національного економічного університету

ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Місцеві бюджети є особливою формою розподільчих відносин, що пов'язана з виокремленням частини вартості суспільного продукту у фондах грошових коштів місцевих органів влади і її використання в основному на задоволення різнобічних соціально-культурних та комунально-побутових потреб членів суспільства, тобто певною мірою на розширене відтворення. Місцеві бюджети передбачені для перерозподілу вартості між територіями, галузями та секторами економіки і сферами суспільної діяльності. При цьому пропорції і форми бюджетного розподілу визначаються потребами суспільного виробництва і завданнями, що стоять перед суспільством на кожному історичному етапі розвитку [1].

Доходи місцевих бюджетів формуються з різноманітних джерел, причому порядок їхнього формування залежно від джерела регулюється різними законодавчими актами, але суть формування цих різних джерел одна – податкові чи неподаткові надходження від підприємств усіх форм

власності та від населення, які об'єднуються у фінансові ресурси і зосереджуються в місцевому бюджеті.

У 2015 році доходи місцевих бюджетів України склали 294,4 млрд. грн., у 2016 р. – 366,0 млрд. грн., у 2017 р. – 502,4 млрд. грн., а у 2018 р. – 540,9 млрд. грн.

Доходи місцевих бюджетів зросли на 71,6 млрд. грн. або на 24,3% у 2016 році, на 136,4 млрд. грн. або на 37,26% у 2017 р. та на 38,5 млрд. грн. або на 7,66% у 2018 р. Тобто динаміка доходів місцевих бюджетів України має тенденцію до збільшення [2].

В структурі доходів місцевих бюджетів значну питому вагу займають офіційні трансферти. У 2016 році вони зросли на 25,4 млрд. грн. або на 14,59% у порівнянні з 2015 р., у 2017 р. – на 77,5 млрд. грн. або на 39,66% у порівнянні з 2016 р., у 2018 р. – на 36 млрд. грн. або на 13,19% у порівнянні з 2017 р.

Друге місце належить податковим надходженням, які склали 146,9 млрд. грн. у 2016 році, що на 48,7 млрд. грн. більше, ніж у 2015, 201 млрд. грн. у 2017 р., що на 54,1 млрд. грн. більше, ніж у 2016, а також 211,3 млрд. грн. у 2018 р., що на 11,3 млрд. грн. більше, ніж у 2017.

На формування дохідної бази місцевих бюджетів впливають різні фактори, які можна об'єднати у три групи: економічні; соціальні; політичні.

Місцеві органи влади під час формування дохідної частини своїх бюджетів, подібно до держави, у сфері своєї компетенції здійснюють нормативне регулювання соціально-економічної діяльності. Тобто вони встановлюють певні правила поведінки суб'єктів господарювання, але лише в межах своєї компетенції. Дохідна частина у фінансах місцевих органів влади є також і фіскальним інструментом. Вона дозволяє забезпечувати ці органи ресурсами для розв'язання завдань, що на них покладаються.

Протягом січня-грудня 2018 року надходження до загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 233, 93 млрд. грн., що більше від прогнозних показників Міністерства фінансів України на 21,3 млрд. грн. У порівнянні з 2017 роком ці надходження зросли на 41,9 млрд. грн. або на 21,9%. Це свідчить про підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, реалізації заходів щодо пошуку резервів їх наповнення та підвищення ефективності адміністрування податків і зборів.

Розглянемо формування дохідної частини бюджету міста Тернополя за 2018 рік [3]. Сума доходів бюджету становить 2,47 млрд. грн., з яких 2,4 млрд. грн. – доходи загального фонду, а 23,1 млн. грн. – доходи спеціального фонду. У структурі бюджету м. Тернополя найбільшу частку займають офіційні трансферти – 48,6% або 1,2 млрд. грн. та податкові надходження – 47,2% або 1,16 млрд. грн. Таким чином, бюджет міста сформовано за рахунок трансфертів і податкових платежів на 95,8%. Інші джерела доходів, зокрема неподаткові надходження складають лише 3,69% або 90,98 млн. грн.

Таким чином, аналіз бюджетної звітності щодо виконання дохідної частини бюджету міста Тернополя за 2018 рік вказує на те, що більша частина доходів бюджету – це офіційні трансферти, тобто дотації та субвенції з державного бюджету. Зазначене є негативним моментом вітчизняної системи формування доходів місцевих бюджетів різного рівня, адже вказує на значну залежність від наданих коштів з державного бюджету.

В даному контексті влучною є думка Л. О. Міщенко, який зазначає, що критерієм ефективності функціонування бюджетно-податкового механізму є досягнення раціонального балансу між власними коштами місцевих бюджетів і трансфертами, що надаються з державного бюджету [4].

Тобто, частка офіційних трансфертів у доходах місцевих бюджетів України є неприйнятно високою в умовах децентралізації, яка передбачає забезпечення фінансової незалежності (спроможності) органів місцевого самоврядування.

Література:

1. Іваницька М. П. Стабілізація місцевих бюджетів у контексті забезпечення фінансової безпеки держави. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». 2012. №19. С. 22 – 26.
2. Звіт про виконання місцевих бюджетів України у 2018 р. / Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/ptsm> (дата звернення: 20.10.2019 р.).
3. Звіт про виконання бюджету міста Тернополя за 2018 р. / Тернопільська міська рада. URL: <https://rada.te.ua/byudget-ternopolya/> (дата звернення: 20.10.2019 р.).

4. Міщенко Л. О. Формування і виконання місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. DOI: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/67.pdf.

Солодова Ольга Миколаївна

головний спеціаліст-економіст відділу збирання, введення і контролю даних соціальної статистики та роботи з постачальниками адміністративних даних управління збирання, введення і контролю даних статистичних спостережень, взаємодії з респондентами та роботи з постачальниками адміністративних даних Головного управління статистики у Волинській області

РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Однією з головних проблем місцевих бюджетів в Україні є децентралізація управління. Буде справедливим твердження, що фінансова сторона економічної самостійності місцевих органів влади є основоположною. Україна взяла на себе відповідні зобов'язання після підписання й ратифікації Європейської хартії про місцеве самоврядування, яка передбачає, що органи місцевого самоврядування в межах, визначених законом, мають повну свободу дій для реалізації власної ініціативи з будь-якого питання, яке перебуває у сфері їх компетенції. Реальну самостійність місцеві бюджети можуть мати тільки за умови їх фінансової незалежності [1].

На даний час система формування місцевих бюджетів має низку серйозних недоліків:

- високий рівень накопичення фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що зменшує значення регіональних і місцевих бюджетів у вирішенні першочергових важливих для населення завдань;
- низька частка закріплених доходів (податкових платежів) у структурі надходжень до місцевих бюджетів;
- часта зміна податкової системи, що надходять до місцевих бюджетів;
- відсутність стабільних відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів.